

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШІНСЬКОГО»,
АНЬХОЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЕКОНОМІКИ
(ANHUI UNIVERSITY OF FINANCE AND ECONOMICS) (KHP);
КАЛІФОРНІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ В ЛОС-АНЖЕЛЕСІ
(UNIVERSITY OF CALIFORNIA, LOS ANGELES) (USA);
АРІЄЛЬСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ARIEL UNIVERSITY CENTER OF SAMARIA) (ISRAEL)**

**кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних
практик**

МАТЕРІАЛИ

**VIII Міжнародної наукової конференції
«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО
ПІЗНАННЯ»**

(Одеса, 21-22 травня 2026 року)

Одеса -2026

УДК: 1:403:316.6 (08)

DOI: <https://doi.org/10.24195/PhilosophicalKnowledge2026>

Методологія та технологія сучасного філософського пізнання. Матеріали VIII Міжнародної конференції студентів, молодих вчених та науковців (Одеса, 21-22 травня 2026 р.) 207 с.

Рецензенти:

Стовпець Олександр Васильович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін Одеського національного морського університету.

Каменська Тетяна Григорівна, доктор соціологічних наук, професор, професор кафедри суспільних комунікацій та регіональних студій Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова.

Збірник матеріалів VIII Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; Голодомор – геноцид - Холокост: проблема пізнання моральних складових розвитку XXI століття; трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства; філософію штучного інтелекту. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 15 від 25 червня 2026 р.)

Єременко Олександр Михайлович, доктор філософських наук, професор кафедри філософії Національного університету «Одеська юридична академія»

ФІЛОСОФСЬКА КОМБІНАТОРИКА ЯК МЕТОД ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ

Філософська комбінаторика є дослідження у принципі можливих точок зору, які як існували, так і не існували в історії філософії.

Зачатки комбінаторного підходу ми виявляємо в античній філософії. У 1 столітті до н. е. Марк Теренцій Варрон шляхом комбінації різних філософських тез розрахував, що в принципі всього можливо філософських 288 вчень. Одним із попередників комбінаторики вважається філософ XIII століття Раймонд Луллій. У роботі *Ars Magna* він запропонував своєрідну методику отримання нових знань шляхом поєднання базових понять. "Логічна машина" Луллія є першим кроком до механізації логіки, нерідко її називають середньовічним прообразом комп'ютера. Одним із засновників комбінаторики вважається Готфрід Ляйбниц. Творчість цього великого мислителя пронизує прагнення впорядкувати весь корпус як філософських знань, так і усіх знань, які виробило людство. У плані нашого проекту філософської комбінаторики особливий інтерес представляє прагнення Ляйбниця «обчислити» філософські категорії. Тропологію історичного наративу, яку розробив Гейден Вайт у новаторській роботі "Метаісторія: Історична уява в Європі XIX століття", можна вважати своєрідною комбінаторикою можливих типів опису та пояснення історії.

Основними смисловими образами всіх світоглядів є Бог, Світ та Людина. Це певні світоглядні константи, які насичуються тим чи іншим змістом, деталізуються у різноманітних аспектах. Вони взаємопов'язані у цілісному вченні, іноді вдало, іноді не дуже.

Щодо Бога, то тут можливі такі основні точки зору: існує один Бог, існують два Бога, існує багато Богів, Бог не існує; Бог благий, Бог злий, Бог амбівалентний, Бог індиферентний; Бог всемогутній, Бог не всемогутній; Бог трансцендентний, Бог іманентний Світу, Бог і трансцендентний, і іманентний; Бог створює Світ і Людину, Бог не створює Світ і Людину; Бог приймає участь у справах Світу, Бог не приймає участі у справах Світу; Бог змінюється, Бог не змінюється.

Щодо Світу можливі такі основні точки зору: Світ існує, Світ не існує (є ілюзорним); Світ є вічним (існував і буде існувати завжди), Світ не є вічним (виник, зникне); Світ є лінійним у часі, Світ є циклічним; Світ безкінечний в просторі, Світ не безкінечний в просторі; існує тільки один матеріальний Світ, існує багато паралельних Світів, існує матеріальний і сакральний Світ; Світ змінюється, Світ не змінюється; Світ є впорядкованим, Світ є хаотичним; Світ гарний, Світ поганий; Світ простий, Світ складний.

Щодо Людини можливі такі основні точки зору: Людина існує, Людина не існує (є ілюзорною); Людина існувала завжди, Людина виникла, Людина зникне; існування Людини має сенс, існування Людини не має сенсу; Людина смертна,

Людина безсмертна; Людина є вільною істотою, Людина не є вільною істотою; Людина змінюється, Людина не змінюється; Людина гарна, Людина погана, Людина амбівалентна; Людина добра, Людина зла, Людина амбівалентна; Людина проста, Людина складна; Людина раціональна, Людина ірраціональна.

Чисто комбінаторно можливі будь-які поєднання. Але логічно можливі далеко не всі, які можливі комбінаторно. Закони логіки відтинають багато поєднань і зменшують кількість варіантів приблизно на порядок.

Можна назвати такі закономірності поєднань основних світоглядних точок зору.

Подібне тягнеться до подібного. Найкращу сполучуваність виявляють подібні позиції. Наприклад, добрість Бога, Миру та Людини; з іншого боку, поганість Бога, Миру та Людини. Добре поєднуються коливальні рухи Миру та Людини, у свою чергу, вони добре поєднуються з амбівалентністю Бога. Лінійність поєднується з одноразовістю, циклічність – з багаторазовістю, зокрема з реінкарнацією. Фіналістичність не поєднувана з циклічністю. Осмисленість і раціональність добре поєднується з благістю Бога і з упорядкованістю Світу; безглуздість та ірраціональність – з поганістю чи амбівалентністю Бога та хаотичністю Світу.

Існують залежні та незалежні змінні. Наприклад, доброта і осмисленість Світу і Людини залежать від доброти, креативності та активності Бога, але не залежать від просторових характеристик Світу. Безсмертя душі залежить від наявності сакрального Світу, але не залежить від кількості Світів, від їхньої впорядкованості, від їхньої циклічності чи лінійності.

Існують імплікативні та кон'юнктивні поєднання, а також заборони поєднань. Цю закономірність можна вважати проявом попередньої. Якщо змінні залежать, виявляємо імплікацію позицій; якщо незалежні – кон'юнкцію. Наприклад: добрий Бог \rightarrow добрий Світ \wedge добра Людина; фіналістичний Світ \rightarrow зникнення Людства; емануючий Бог \rightarrow активний Бог. Також: незмінний Світ \wedge добра Людина; незмінний Світ \wedge погана Людина; Світ, який змінюється \wedge Людина, яка покращується; Світ, який змінюється \wedge Людина, яка погіршується; але при цьому: Світ, який змінюється \rightarrow Людина, яка змінюється (слабка імплікація). Також: атеїзм \neg креаціонізм; мінливий Світ \neg упорядкований Світ; вічний Світ \neg креативний Бог.

Характеристики Світу залежать від характеристик Бога, характеристики людини залежать від характеристик Світу; зворотний зв'язок є ймовірнісним. Ця закономірність є проявом попередньої, саме, - властивістю імплікації. Світ залежить від Бога, а Людина – від Світу, але протилежне має лише ймовірну силу. Визнання благоді Творця з неминучістю призводить до визнання естетичної впорядкованості світового різноманіття, причому останнє є настільки сильною характеристикою, що «вимагає» від Бога творити саме таким, а не іншим чином. Осмислення наслідків сильного антропного принципу призведе до такої ситуації щодо Світу та Людини. Наявність розумного спостерігача «примушує» Всесвіт бути саме таким, а не іншим. Але, зрозуміло,

залежність Світу від Бога і Людини від Світу набагато сильніша за зворотну. Наприклад: якщо Бог всемогутній (могутній) і всеблагий (благий), то Світ гарний, якщо Світ гарний, то Людина гарна. Але якщо людина гарна, то ймовірно (але не необхідно), що Світ гарний; і якщо Світ гарний, то ймовірно (але не необхідно), що Бог благий. Якщо Бог креативний, то Світ колись виник; якщо Світ виник, то й Людина виникла. Але невірно, що, якщо Людина колись виникла, то Світ виник; і невірно, що якщо Світ виник, то Бог креативний.

У філософа, безсумнівно, першому місці перебуває інтелектуальна складова світогляду. Але емоційно-ціннісні аспекти світогляду і для філософа дуже важливі. Філософська чесність передбачає як хорошу узгодженість теоретичних позицій, так й узгодженість їх із світом цінностей і емоційним світом філософа.

Значна схожість позицій спостерігається між оптимізмом, активізмом, прогресизмом, месіанізмом та революціонізмом. Романтизм трохи гірше вписується у цей ряд, але загалом непогано корелює з переліченими світоглядами. Романтизм може бути як активістським, так і пасивістським, як прогресистським, так і консервативним і навіть реакційним. З месіанізмом та революціонізмом він корелює чудово. Дещо несподівано виявляється, що романтизм добре сумісний як з прийняттям Світу, так і з мироборством; ще дивніше, що він непогано сумісний з ескапізмом.

Інший ряд кореляцій: песимізм, пасивізм, фаталізм, цинізм, консерватизм та ескапізм.

Деякі світогляди мають неоднозначну кореляцію: вони сумісні як з позитивними, так і з негативними світоглядами, але у різний спосіб.

Трагізм, зрозуміло, дуже добре сумісний із песимізмом. В принципі, хоч і слабо, трагізм сумісний із оптимізмом. Трагізм добре сумісний як з активізмом, так і з пасивізмом; з фаталізмом чудова комбінація («трагедія долі»). З цинізмом трагізм несумісний, і з романтизмом чудово сумісний. Добре сумісний з регресизмом та консерватизмом, з прогресизмом слабо сумісний. Щодо месіанізму та революціонізму ситуація неясна. Трагізм чудово корелює із проміжними стадіями месіанізму та революціонізму, мабуть, це необхідне поєднання. Але з кінцевою реалізацією місії та перемогою революції він погано сумісний. Найвищий трагізм буде у разі остаточного провалу місії та поразки революції. Трагізм добре корелює з аскетизмом, з гедонізмом він не поєднується. З прийняттям Світу не поєднується, з мироборством найкраща сполучуваність, з ескапізмом – слабка сполучуваність.

Іронія добре сумісна з песимізмом, гірше з оптимізмом. З активізмом іронія несумісна, з пасивізмом та фаталізмом чудова кореляція. З романтизмом повна несумісність, з цинізмом настільки органічна сумісність, що її слід вважати необхідною. Іронія добре сумісна з гедонізмом та погано з аскетизмом. Але про несумісність у цьому разі говорити не можна: можлива аскетична іронія над Світом, отже, - і над його задоволеннями. Іронія несумісна із консерватизмом. Що стосується прогресизму та регресизму, то тут ситуація неоднозначна. Хороша комбінація виходить за умови, що прогресисти іронізуватимуть над

реакціонерами, а реакціонери – над прогресистами. З месіанізмом та революціонізмом у іронії повна несумісність. Цікаво, що іронія несумісна як із прийняттям Миру, так і зі світоборством, бо обидва ці світогляди припускають серйозне ставлення до Миру. З ескапізмом гарна комбінація.

Аскетизм несумісний із оптимізмом і добре сумісний із песимізмом. Як не дивно, але він несумісний із фаталізмом, але при цьому добре сумісний із пасивізмом. Певне поєднання виявляється з активізмом, якщо аскетизм вважати активною практикою. Аскетизм несумісний ні з романтизмом, ні з цинізмом. Також він погано сумісний із прогресизмом і добре сумісний із регресизмом та консерватизмом. Дивно, що аскетизм чудово сумісний як з месіанізмом (їх кореляцію слід вважати необхідною), так і з революціонізмом: справжній революціонер є аскет у мирському житті. З прийняттям Світу аскетизм абсолютно несумісний, зі світоборством – чудова сумісність. З ескапізмом аскетизм настільки добре сумісний, що його можна вважати формою ескапізму. Будь-який аскетизм тією чи іншою мірою ескапічний, але не всякий ескапізм аскетичний. Можливий витончено-вишуканий ескапізм естета, що ховається у вежі зі слонової кістки. Якщо такий естет виявиться багатим і аристократичним, це дасть рідкісний варіант гедоністичного ескапізму.

Гедонізм добре сумісний з оптимізмом та активізмом. Як не дивно, але він непогано сумісний із песимізмом, пасивізмом і навіть фаталізмом. З трагізмом абсолютно несумісний, з іронією чудова сумісність. З романтизмом майже несумісний, з цинізмом настільки добре сумісний, що їх зв'язок можна вважати за необхідний. Поєднання гедонізму з цинізмом та іншими негативними світоглядами дасть «після нас хоч потоп». З прогресизмом хороша сполучуваність, з консерватизмом непогана, з регресизмом слабка. З месіанізмом і революціонізмом гедонізм не поєднується, як і з мироборством. Прийняття Світу є необхідною умовою гедонізму.

Прийняття Світу добре сумісне з оптимізмом і несумісне з песимізмом. Цікаво, що воно добре сумісне з активізмом, але при цьому непогано з пасивізмом і навіть фаталізмом. Також несподівано воно виявляється несумісним як із трагізмом, так і з іронізмом. Чудово сумісне з гедонізмом і несумісне з аскетизмом. З романтизмом чудова сумісність, із цинізмом несумісність. Прийняття Світу добре сумісне з прогресизмом, добре - з консерватизмом і несумісне з регресизмом.

Також несподіваною виглядає погана сполучуваність прийняття Світу з месіанізмом та революціонізмом. Якщо вся справа полягає в тому, щоб змінити Світ, то така позиція передбачає неприйняття Світу. Єдина можливість кореляції прийняття Світу з месіанізмом і революціонізмом полягає в тому, що Світ, який радикально змінився в результаті здійснення місії або світової революції, виявиться прийнятним. З ескапізмом прийняття Світу несумісне, це протилежні світогляди.

Daniel Hasidim Or Chalon – Doctor of Philosophy in Economics (LOS ANGELES UNIVERSITY) (USA)

З М І С Т

	ПРОГРАМА КОНФЕРЕНЦІЇ	4
	Пленарне засідання	20
<i>Borinshtein Y., Schwartz D.</i>	THE IDEA OF LIBERAL ARTS IN THE AMERICAN EDUCATIONAL SPACE	20
<i>Єременко О.М.</i>	ФІЛОСОФСЬКА КОМБІНАТОРИКА ЯК МЕТОД ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ	23
<i>Daniel Hasidim Or Chalon</i>	THE ADVANTAGES OF KEYNESIANISM IN MODERN SOCIETY	27
<i>Іванова Н. В.</i>	ЯК ПОЗБУТИСЯ ІДЕНТИЧНОСТІ: ВІД ДОШКІЛЛЯ ДО ВЛАСНОГО Я (ФІЛОСОФСЬКО-ОСВІТНІЙ АСПЕКТ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ)	30
<i>Висоцька О. Є.</i>	ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ОСОБИСТОСТІ У КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІКИ ЗМІН: МЕТОДОЛОГІЧНЕ ПІДРУНТЯ	33
<i>Єршова-Бабенко І.В.</i>	ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ І КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ НЕЛІНІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ – МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ	36
<i>Добролюбська Ю. А.</i>	ФІЛОСОФІЯ АРХІВОЗНАВСТВА ПЕРЕД ВИКЛИКАМИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ	39
<i>Стовпець О.В.</i>	КОНЦЕПЦІЯ «НОВЕ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ» ТА СУЧАСНА ГЕОПОЛІТИКА	42
<i>Возний І. П.</i>	СУЧАСНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО- ГУМАНІТАРНОЇ НАУКИ В УКРАЇНІ	45
<i>Лісеєнко О. В.</i>	МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЦІННІСНОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	50

VIII Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та науковців

“МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО ПІЗНАННЯ”

(Одеса, 21-22 травня 2026 року)

Адреса редакції:

Україна, 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26, каб. 73 Тел.: (0482) 732-09-52